

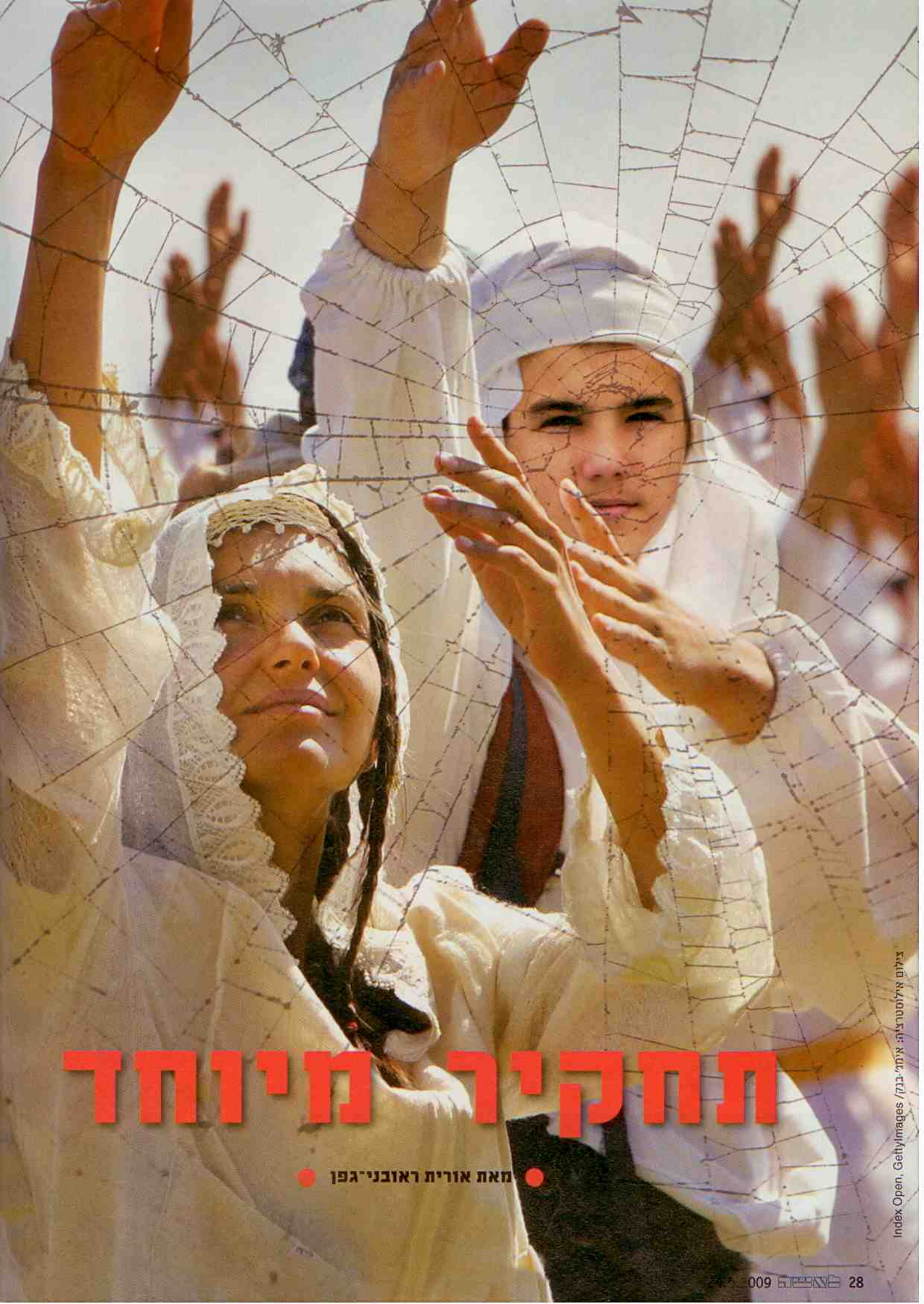
הרחק רעה

פתאום אתם שמים לב שהוא מתלבש מוזר, מדבר מוזר, מתבודד.
אתם אומרים לעצמכם: "זו סתם תקופה, זה יעבור", אבל אז הוא מתפרץ,
מטיח בכם האשמות כבדות ומנתק מגע.

כשאתם מבינים מה קורה, מתמוטט עליכם עולמכם:
**הילד שלכם, העדין, הטוב, המוכשר,
הצטרף לכת.**

חושבים שלכם זה לא יכול לקרות? תחשבו שנית. אלפי משפחות בישראל נהרסו
לאחר שאחד מבני המשפחה נפל קורבן לקבוצה רוחנית מסוכנת ולגורו שלה.

איך זה קורה ומהם סימני האזהרה?

תחקיר מיוחד

● מאת אורית ראובני־גפן ●

תקלוט את זה, כי רוב האנשים לא מתים בכת, רק מבזבזים עליה את שנותיהם הטובות".

סכנה ברורה ומוחשית

ה בעצם הופך קבוצה של אנשים לכת?
נחוק הישראלי אין הגדרה לכך. לפי המר"כ הישראלי לנפגעי כתות, כת היא "קבוצה סגורה, יותר או פחות, שמנהיגה או מנהיגיה משתמשים בטכניקה הירועה כ־mind control (שבי מחשבת, רגשי ורוחני), בתרמית ובשטיפות מוח, כדי לשעבר את חבריה ולנצל את משאביהם. הניצול עשוי להיות כספי, נפשי ואף מיני".

אלא שההגדרה הזו מבלבלת: אם זה מה שעושים בכת, למה שמישהו ירצה להיות חבר בה? ואכן, לא תמצאו אדם שמעיד על עצמו שהוא חבר בכת. מבחינתו, הוא חבר בקבוצה/משפחה/קהילה, שעוסקת בהתפתחות אישית ורוחנית. זה הכול.

"בקבוצות רבות קיים ניצול כלכלי ניכר", אומרת דנית קרן, מנהלת המרכז הישראלי לנפגעי כתות. "אנשים מעבירים לקבוצה בתים וחסכוניות, מממנים את הוצאות המחיה של המנהיג, קונים לו מתנות בסכומי עתק ומשרתים אותו.

"יש קבוצות סגורות וטוטאליות, ויש קבוצות חצי פתוחות, שבהן אנשים מנהלים אורח חיים נורמטיבי בי לכאורה: בבוקר הם הולכים לעבודה, ואחר הצהריים, בלילות ובסופי שבוע הם בכת. יש קבוצות שהשתנו עם השנים והפכו מתוחכמות יותר. הארי קרישנה, שפעם היו מסתובבים עם גלימות וצמות, נראים היום כמו אנשי עסקים. הסיינטולוגיה, למשל, היא אימפריה כלכלית לכל דבר, שפועלת לגיוס חברים חרשים במסווה, באמצעות עמותות או בתי ספר עם שמות תמימים כמו 'העמותה לשגשוג וביטחון' או 'עמותת הדרך אל האושר'. אתה מתחיל בקורס תקשורת שעולה 300 שקל, אבל יש להם שיטת שיווק אגרסיבית מאוד ומהר מאוד אתה פותח למי ענב תוכנית חיסכון".

• קיים גם ניצול מיני בקבוצות?

"אני לא יכולה להגיד שכן, כי מדובר באנשים בוגרים שבחרים לעשות את מה שהגורו אומר, אבל אין ספק שמנהיג הקבוצה מנצל את חברי הקבוצה לסיפוק המטרות האישיות שלו".

• מעבר לניצול, למה הקבוצות הללו מסוכנות?

"הקבוצות הללו סוגרות למנהיג וסרות למרותו, והסיכנה היא שיום אחד הוא ייתן הוראה להתאבדות המונית או פגיעה באנשים אחרים, והם יעשו מה שהוא אומר, כי מדובר באנשים שאיבדו את שיקול דעתם".

בשנים האחרונות חשפו אמצעי התקשורת כמה קבוצות רוחניות וגורואים, כמו גואל רצון ושבט נשיו וילדיו, שי טובלי, "הגורו מאוריון", "מרכז האור" בכאר שבע, הרב אליאור חן שהכריז על עצמו שהוא "המלך המשיח" ואחרים. הפרסומים כללו דיווח על ניצול ופגיעה בחברי רי הקבוצות ובני משפחותיהם, אבל להוציא המקרה של אליאור חן, שגרם לאם להתעלל באופן מחריר בילדיה, נראה שבתודעה של רובנו נתפסים הגורואים כתימהונים מטורללים אך לא בהכרח מזיקים, ואילו הקורבנות נתפסים כמטטולים ומבלבלים. במילים אחרות: את רובנו זה לא מעניין – עד שזה מגיע אל מפתן ביתנו ואנחנו מגלים שזה קורה גם לאנשים נורמטיביים וטובים.

זה מתחיל ממודעות תמימות בכת יד

אך קורה שאנשים מאבדים כך את שיקול דעתם? זה לא קורה בן לילה. מדובר בתהליך נפשי, הדרגתי ומורכב.

הפסיכולוגית מתי ליבליך היא מטפלת שמתמחה בפסיכולוגיה טרנספרסונלית, כלומר במפגש בין הפסיכולוגיה המערבית לבין התורות הרוחניות המזרחיות. בספרה "הארם שבקצה האגן", שיצא לאחרונה בהוצאת "כתר", **המשך**

אומרים שבאכל עוברים עשרה שלבים. מתי חילים בכעס ובהיסטריה וגומרים בהשלמה ובאיבוד אמונה. אני עברתי את כל השלבים האלה, ממש כאילו איברתי את הילדה שלי".

כששרה והשם המלא שמור במערכת, בת 60 מצפון הארץ, מדברת על אובר, היא לא מתכוונת למוות. את בתה הצעירה, ענת, היא איבדה לטובת כת רוחנית והגורו הכריזמטי שעומד בראשה. כבר כמה שנים שהבת אינה בקשר עמה, וממשפחה שלמה ומאושרת הפכה משפחתה למשפחה חסרה וכואבת.

"בשלב מסוים הרגשתי שהילדה מתרחקת ממני", היא משחזרת. "היא התחילה לעשות מדיטציה, לדבר על רבי רים הזויים כמו שליחי אלוהים ומשיחים ולדקלם משפטים ומנטרות. ברגע שניסיתי לפתוח את זה, היא נהייתה אגרסיבית במיוחד. כשניסיתי לברר מאיפה זה בא, גיליתי תי שהיא חברה בקבוצה רוחנית".

• את מתכוונת לכת?

"כת זו מילה שהם מלהזכיר. מבחינתה היא חברה בקבוצה רוחנית, על אף שאין כל רוחניות במה שקרה לה. לאט לאט היא נעשתה תוקפנית, חסרת שקט, מתבודדת. לא יכולתי לדבר איתה באופן חופשי. הייתי צריכה לחשוב מראש איך היא תגיב לכל מילה. הרגשתי שמישהו משחק בנפשה ומכניס לראשה כל מיני רעיונות ואולי גם מנצל אותה מינית.

"עם הזמן גם התחילו להגיע שמועות על הקבוצה הזו ואמרתי לעצמי: 'לא יכול להיות שזה קורה לילדה שלי', אבל לא היה לי מה לעשות כי היא לא קטינה".

• היא באה הביתה?

"דק עם ליווי של מישהו מהקבוצה, ואז הם הסתגרו בחדר ולא נתנו לי צ'אנס לפתח שיחה. היה ברור לי שיש הוראה מגבוה להשגיח עליה. דיברתי עם הורים מכתות אחרות, והתברר לי שככה זה אצל כולם. מישהי סיפרה לי שהבת שלה באה רק כשהיא צריכה כסף, והיא מפחדת שאם היא לא תיתן היא לא תחזור.

"בקבוצות האלה מרברים על אור ואהבה, אבל את רואה עושה. לוקחים ממך כל מה שאפשר, רכב, מחשב, טלפונים. כל המשאבים, של הילדים ושל המשפחה, מגויסים לטובת הקבוצה. כשענת הבינה בשלב מסוים שאנחנו לא מוכנים לתת יותר, היא ניתקה מגע.

"זה קורה הרבה, אבל לא תמיד. אמה אחת סיפרה לי שכדי לשמור על בנה היא החליטה להיות בתוך הכת, להישתתף בפעילויות שלהם ולהסתכל בעיני עגל על הגורו, לעשות הצגה שלמה רק כדי להיות ליד הילד".

• ביקשת עזרה ממישהו?

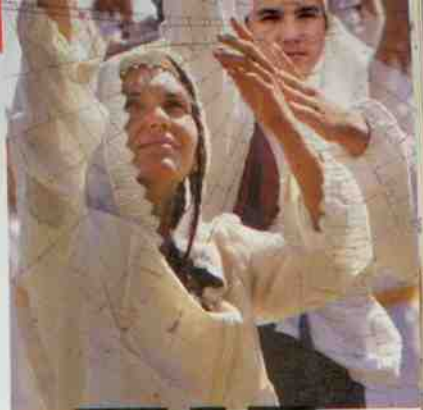
"יש בארץ כמה מומחים לכתות והלכתי אליהם, אבל אף אחד לא יודע מה לעשות בדיוק. כולם אומרים שהכי חשוב לשמור על קשר עם הילדה, לא משנה כמה זה קשה, אז עכשיו אני נלחמת להעביר לה מסר שאנחנו אוהבים אותה למרות ההתנכרות וההאשמות כלפינו, וזה מסר אמיתי, כי בתוך תוכי אני מבינה שהיא קורבן".

שרה נזהרת מלמסור כל מידע שיסגיר את זהות בתה. עצם נכונותה לרבר היא עניין יוצא דופן. מרבית ההורים שילדיהם נמצאים בכתות נרתעים מחשיפה בתקשורת, גם אם מובטח להם שזהותם תוסתר ולמרות רצונם להוקיע את הקבוצה והגורו.

"אנשים מפחדים שהילד יתרחק ויחרים אותם אם יגלה שהם דיברו", מסבירה שרה. "אני מדברת כי אני מאמינה שצריך לעורר עניין ציבורי ולקדם חקיקה נגד הפושעים האלה, כי מה שהגורואים עושים זו גניבת דעת, הונאה רוחנית. פעם קראו לזה כישוף, והיום קוראים לזה 'מינינג קונטרול'".

• לא מזמן נחשפה אצלנו ב"לאשה" אם שבנה ניתק מגע לאחר שהצטרף להארי קרישנה. נראה שהיא הרגישה שאין לה מה להפסיד כי הילד אבוד לה. איך את מרגישה?

"אני אוהבת את הילדה שלי ואיבק עליה עד שעניין ייעצמו לעד. האהבה שלי אליה היא האמיתית והאהבה של הגורו היא אהבה מזויפת, ואני מאמינה שיום אחד היא

רווח רעה

תחקיר מיוחד

צילום: דנה קפלן

הפסיכולוגית חתי ליבליך: "אדם נורמלי צריך להרגיש שהוא מקבל משהו כדי להישאר, ולכן בהתחלה המורה והקבוצה עוטפים אותו בחום גדול ובתחושת שייכות, אבל אחרי ירח הדבש נחשף הצל"

תחקיר מיוחד

צילום: חשורת ישראל

צילום: אלעד תרנון

צילום: אהרון יוסלביץ

”סוגדים למנהיג וסרים למרותו”. מימין: רינה שני, שי טובלי, גואל רצון ואליאור חן

”זה מתחיל ממודעות תמימות בכתב יד, שמזמינות אנשים ל'קבוצה להתפתחות עצמית' או ל'קבוצה לחקירה של נפש האדם', ומציגות שאלות כמו 'האם אתה בודד?' ואמירות כמו 'אהבה אמיתית היא אהבה עם עצמי'. אנשים רבים נכנסים לקבוצות בתקופות משבר, שבהן הם מחפשים תשובות, כמו בזמן מחלה, אחרי מוות של אדם קרוב, בעקבות גירושים או פיטורים, והמודעות מכוונת בדיוק אליהם.”

”לפעמים מדובר בסדנאות תרגול של יוגה או מדיטציה בקבוצה”, מוסיפה רנית קרון, “שהן טכניקות שגורמות לאדם להיות נינוח ופתוח לרעיונות חדשים ולהסיר את מנגנוני ההגנה כמו ספקנות או ביקורתיות. אחרי התרגול אתה מרגיש צורך לרבר על החוויה הרוחנית שעברת, ואני שים מתחילים להיפתח ולשתף.”

מצב של בלבול ותלות במורה הרוחני

ליבליך: “יש בישראל קבוצות רבות, שבהן, במשך חודשים, האדם אפילו לא פוגש את הגורו. הקבוצה נראית לו תמימה, אבל בעצם היא קבוצת הכנה שבה מורידים את ההגנות שלו. יכול להיות, למשל, שהקבוצה יושבת יחד עשר שעות ביום, אבל התלמיד החדש מגיע רק לשעתיים בשבוע ובכלל לא יודע מזה. אדם נורמאלי צריך להרגיש שהוא מקבל משהו כדי להישאר, ולכן בהתחלה המורה והקבוצה עוטפים אותו בחום גדול ובתחושת שייכות, אבל אחרי ירח הרבש נחשף הצל.”

”הכול קורה בהדרגה. המורה לא נהיה ישר אלוהים. הוא מתחיל מסיפורים סבירים ומעביר מסרים שלפיהם יש בעולם משמעות מיוחדת ש'אנחנו' מנסים לגלות, בעוד 'הם' סתם יושבים בבתי קפה ולא יודעים כלום. בניית מציאות שבה יש 'אותנו', המיוחדים, ו'אותם', סתם אנשים, היא אחד האלמנטים החשובים בתהליך, כי אחר כך, כשחבר הקבוצה יקרא בעיתון כתבה נוראית על הגורו שלו, הוא יגיד: 'זה לא נכון. זה הם המציאו', ולכן לגורו חשוב לגתק את האנשים ממשפחותיהם ומחבריהם.”

”אלמנט נוסף הוא השפה הטעונה. הקבוצה בונה שפה משלה, ובעצם כל מושג בעולם הרגיל נעשה טעון, כל מה שאת אוכלת או לובשת או עושה מעיר על רמת התודעה שלך, וכל זה רק מעמיק והולך. כאשר התלמידים מתחילים סוף סוף להבין את החוקים והתיאוריות של המורה, הוא משנה אותם, מפני שכדי לשלוט בקבוצה, המצב התודעי תי שלה צריך להיות בלבול. התלמידים מרגישים כל הזמן שהם לא מבינים, וכך נשמרת התלות במורה.”

● איך זה שאנשים אינטליגנטיים וחושבים לא רואים מה קורה?

”כי אלמנט נוסף בתהליך הוא נטרול הספקות. לדוגמה: אם מישורו מביע ספק, אומרים לו שהכוחות הלא טובים של האישיות שלו מדברים. הגורו שואל: 'מה בסיפור האישי שלך גורם לך להטיל בי ספק?', וכשהוא עונה, החומרים האישיים שהוא חושף, הפחדים הכי עמוקים שלו והסיפורים הכי קשים בחייו, משמשים נגדו. הקבוצה מייצרת חשיפה, כמו בקבוצת תמיכה, אבל משתמשת בה נגד האדם.”

”מדובר בתהליך הדרגתי מאוד, כי אחרת אדם שפני לא היה משתף פעולה, אבל עם הזמן לא נותר דבר פרטי. אתה נדרש לדווח לא רק על מקום הימצאותך בכל עת, אלא גם על מחשבותיך, והיום, באמצעות האינטרנט והטלפונים הסלולריים, השליטה הזו מועצמת מאוד ומחסלת את כל ההגנות.”

”הספקות מדברים כל הזמן, אבל ברגע שאדם מבחין או כתבה בטלוויזיה משמיעים אותם, התלמיד, שהפנים את

היא עוסקת בטשטוש הגבולות שבין חוויה או משבר רוחני לבין התמוטטות נפשית. ההתמחות שלה הפכה אותה לכ' תובת לנפגעי כתות, שאותן היא מעדיפה לכנות "קבוצות הרסניות".

”למילה כת יש אסוציאציה של שטיפת מוח. האנשים שנמצאים בפנים אומרים ישר 'זה לא אני', ונסגרים לשיח הזה", היא אומרת.

● מה ההבדל בין קבוצה רוחנית לקבוצה הרסנית? "מה שהופך קבוצה להרסנית הוא לא התכנים, אלא התהליך שעוברים חבריה. יכולה להיות קבוצה שעוסקת בתכנים הכי מוזרים, חייזרים וישויות, אבל אין בה תת עללות, שקרים וניצול. לעומת זאת, יכולה להיות קבוצה מתוחכמת, שכביכול עושה חקירה אינטלקטואלית עמוקה, שאנשיה גרים בבתים מעוצבים, ובכל זאת היא קבוצה הרסנית. מבחין רואים את הסממנים החיצוניים והמזוהרות, אבל לא את התהליכים ההרסניים שמתרחשים בתוך הנפש.

”בבסיס ההתנהלות של הכת עומד המוסר הכפול: למשל, הקבוצה חיה בצורה סגפנית מאוד, ואילו המורה חי חיי מותרות. המורה אומר: 'לי מותר, כי זה לא כמו שזה נראה. רק נראה שאני מקיים יחסי מין עם תלמידות, אבל בעצם אני מעביר להן כוח רוחני'. המורה והתלמידים לעור לא נשפטים באותם כלים.”

התהליך שליבליך מדברת עליו נקרא "מיינר קונט רול": "כשאומרים לנו 'שטיפת מוח' אנחנו ישר מדמיינים זומבים, אנשים שלא מתקשרים עם הסביבה, אבל התהליך הרבה יותר עמוק ומתוחכם ממבט זוגי בעיניים. כל אחד מאיתנו יכול להיכנס לקבוצה של 'מיינר קונטרול', ולא בהכרח יזהה את זה.”

התהליך דומה בכל הקבוצות ומתחיל בשלב שליבליך מכנה "ירח רבש”.

הורים, שימו לב לסימנים הבאים

”מהמחקרים ומהניסיון הטיפולי שלי למדתי שתהליך המעבר מזהות אישית ועצמאית לזהות החדשה של חבר כת נמשך בין שלושה לשמונה חודשים”, אומר ר”ר גבי זהר, שמטפל פל שנים רבות בנפגעי כתות, “וברגע שאדם מאמץ את האישיות של הכת, התהליך חוזר קשה עד בלתי אפשרי. לכן כראי שהמשפחות יזהו את מה שקורה כמה שיותר מהר.”

הסימנים החשודים מתחילים מסממנים חיצוניים שקל לזהות ומקצינים:

- X שינוי בלבוש, בתחומי עניין ובהרגלי תזונה.
- X סגנון דיבור חדש, שכולל מנסרות ותכנים רוחניים.
- X חוסר תפקוד ויוזימי, כמו התפטרות מהעבודה.
- X לחלופין: דרישה לסכומי כסף גבוהים מההורים, על אף שהילד עובד וגר אצל ההורים ואין לו כמעט הוצאות.
- X ניתוק ממעגלים חברתיים ואימוץ מעגלים חברתיים חדשים, שלא מוכרים למשפחה.
- X סודיות, קושי לפתח שיחה וניכור כלפי בני המשפחה.
- X הרעה ביחסים עם ההורים: אם יש האשמות חוזרות וטענות חרשות כלפי ההורים, ייתכן שיש יד מכוונת, במיוחד אם זה מגיע להתרחקות ועד לניתוק מוחלט.
- X שינוי התנהגותי שגורם להורים לומר "זה לא הבן שלי".
- X כשהילד אומר שהוא הולך לקבוצת לימוד ועושה זאת כמה פעמים בשבוע, אך כשההורה שואל על הקבוצה, הוא לא מקבל תשובה מספקת או שהילד מתרגז ומסרב לדבר על כך.
- X "שלב הניתוק הוא שלב שקשה מאוד לחזור ממנו", אומר זהר, "ובכל זאת אני ממשיך לעבוד עם ההורים על שמירת הקשר עם הילד, כי זה הסיכוי היחיד שלו. בשלב הזה ההורים נורא מבוהלים ועושים טעויות, כמו לעלות על בריקות ולהתעמת. ההנחיה שלנו היא לשמור בכל מחיר על גשר וקשר עם הילדים, על אף שזה קשה מאוד. ישנם מקרים שההורים מבינים שהילד נחר במשפחה אחרת, וצריך לעזור להם להמשיך הלאה, ממש כמו שעושים עם משפחה שכולה”.

איך תדעו שהקבוצה שלכם איננה מסוכנת?

הצטרפתם לקבוצה רוחנית ואתם רוצים להיות בטוחים שאתם לא עולים על דרך מסוכנת? הנה כמה אמצעים שכדאי לנקוט:

- א. בדקו את הרקע של המורה וקבלו עליו המלצות, בדיוק כמו שבוחרים פסיכולוג או מטפל אחר.
- ב. עקבו אחרי התנהלותו, למשל, כמה הוא ריכוזי והאם הוא נותן לאחרים ללמוד ולדבר.
- ג. בדקו את האנשים שמשתתפים בקבוצה שנים רבות: איפה הם חיים? איפה הם עובדים?

● נורות אדומות צריכות להירדק אצלכם אם:

- × אסור לחברי הקבוצה להיות בקשר, שלא דרך המורה.
- × דורשים מכם לדווח על מעשיכם.
- × אם הטלת ספק במורה גוררת יחס לא נעים ו/או הפניה של הספק חזרה אליכם בטענה שמשוה לא בסדר אצלכם.

הזהר רעה

תחקיר מיוחד

● אז מה המשפחה יכולה לעשות?

"ראשית, ללמוד לעומק את תכני הקבוצה ומה קורה בה. חשוב מאוד לא לנתק את הקשר גם כשזה קשה. השני, מירה על הקשר מחזקת את האישיות הפרה-כתית ומשמי רת את התקווה לצאת מזה. גם כדאי לא לשמור בסוד את מה שקורה. משפחות מסתירות את זה אפילו מפני חבריהן הקרובים, אבל ההתמודדות הזו היא כמו ריצת מרתון וצ'ריך נשימה ארוכה והמון תמיכה".

ליבליך מדגישה שגישה ישירה של עימות עם הילד היא טעות: "כשמטילים ספק ישיר בקבוצה ובגורו, המניגונים של ה'מיינר קונטרול' נכנסים מיד לפעולה והאדם מגן עליהם. הטכניקה של הווידוי נותנת לקבוצה מידע אישי על התלמיד, והיא משתמשת בו כדי לבנות אצלו סיפור נורא על משפחתו ולהסית אותו נגדה. כשהמשפחה נכנסת ישירות בקבוצה, היא משחקת ליריה וכאילו מוכיח את ההמורה צדק, ולכן זה פשוט לא עובד. חייבים להיות עדינים מאוד, לאמץ חשיבה אסטרטגית של חיזוק הקשר, ולמרות כל הטרורף לשרד לו 'אנחנו כאן'".

● אפשר לחזור לחיים שפויים אחריו זה?

"תלוי מאוד בחוק האישיות שהייתה לאדם לפני הכת, וגם בחוויות שעבר במהלך התקופה. מה שמאוד קריטי ליכולת שלו לחזור לעצמו זה אם יש משהו שמחכה לו בחוץ, להחזיק אותו ולתמוך בו".

"מדובר ב־80 עד 100 קבוצות"

קחו את סיר הלחץ שנקרא מדינת ישראל, על המלחמות, הפיגועים, המתחים החברתיים וכל היתר, הוסיפו לו טרנדים עולמיים של ניו אייג' ורוחניות אינסטנט, ומה תקבלו? חממה משגשגת לכתות מיסטיות וקבוצות רוחניות. כאילו לא די בהשפעתה המיטסיסה של ארץ הקודש, באים מחקרים מחו"ל ומראים שסטטיסטית, יהודים נמצאים בכתות יותר מבני דתות אחרות. יכול להיות שזה בגנים שלנו? "אולי החיפוש הרוחני והצורך בגאולה הם בגנים שלנו", מציעה דנית קרן.

למרות הכבוד שרוחשת מדינת ישראל לגנים היהודי, בתופעת הכתות היא לא מכירה: אין גוף ממשלתי אחד שמתמודד איתה. הנפגעים ובני משפחתם נאלצים לפנות באופן פרטי למומחים הספורים בתחום, או למרכז לנפגעי כתות שהוקם רק לפני שנתיים וחצי והפך לכתובת העיי קרית שלהם.

ומה היקף התופעה? "אין נתונים ברורים על מספר המעורבים בקבוצות כאלה", אומרת דנית קרן, "אבל להערכתנו מורבר בעשרות אלפי אנשים, וב־80 עד 100 קבוצות מסוכנות, שחלקן ידועות לנו וחלקן לא".

לא תאמינו, אבל הפעם הראשונה והאחרונה שהמדינה נדרשה לסוגיה הייתה כאמצע שנות השמונים. בעקבות התאבדותו של צעיר שהיה חבר בקבוצה של רינה שני הוקמה ועדה בין משרדית לבחינת נושא הכתות, בראשות

צורת החשיבה של המורה, הורף אותם. בנוסף, כדי להקשות עליו לעזוב את הקבוצה, בונים אצלו פחדים עויבים קשים, שפעמים רבות האדם אינו מודע לקיומם. זה מועבר במסרים: 'אם תעזוב את הקבוצה, חייד יהיו אפורים ומש' מימים כמו שלהם, אולי אפילו תחלה', וכדי לחזק את זה המורה מדבר על אחרים שעזבו ומרסק אותם לחתיכות".

חשוב: לא לנתק את הקשר עם הילד

א יד אנשים נורמאליים מסכימים שיעשו להם את זה?

"זה מתאפשר באמצעות טכניקות כמו תרגול יוגה ומדיטציה, מניעת שינה, טיולים בטבע או תזונה מרוב גבלת, שמייצרים מצבי תודעה חריגים, כמו בחלום. יש קבוצות שבהן הפעילות נמשכת רוב שעות היממה, ואחרי שנים של חוסר שינה אנשים נמצאים במצוקה גדולה ובמצב תודעתי שמאפשר לתהליכים ההרסניים לקרות.

"המצב התודעתי חשוב מאוד, כי הוא הפילטר שדרכו עוברים המסרים, ולכן גם הניסיון שלנו להבין את ההליכה אחרי המסרים הללו פשוט לא רלוונטי. למעשה, נוצרת אצל אותם אנשים אישיות כפולה: האישיות הישנה, הפרה-כתית, שממשיכה להתקיים אבל מושעת, והאישיות של הכת החדשה".

● יש משהו באישיות של אדם מסוים שהופך אותו לסוגי יותר לתהליך של 'מיינר קונטרול'?

"יש תיאוריות שלפיהן משהו ברקע המשפחתי של אני שים שמגיעים לקבוצות הרסניות דוחף אותם לזה, אבל לדעתי הטענה הזו ממעיטה מהעוצמה ומהתחכום של המורים. מניסיוני, אנשים רבים מגיעים לקבוצות הללו מתוך עניין בשאלות קיומיות ופילוסופיות, אבל נקלעים למקום הלא נכון ולא מזהים את זה בזמן.

"אנשים חושבים שלהם זה לא יקרה, אבל כשאני פוגשת נפגעים, אני רואה אנשים אינטליגנטים מאוד. יותר מכך: הקבוצות מחפשות אותם. הן רוצות אנשים שיתרמו להם מבחינה חומרית, רגשית ואינטלקטואלית".

● אפשר בכלל לצאת מקבוצה כזו?

"לפעמים כן. לפעמים, אחרי שנים בתוך התהליך, אדם נמצא על סף התמוטטות ונעשה נטל על הקבוצה, והיא מרפה ממנו. מצד אחד, זו דרך החוצה, אבל מצד שני, זה נורא, כי משבר כזה יכול להיגמר בניסיון התאבדות. יש אנשים שעוזבים בשלב הביניים, כי הקבוצה לא מצליחה לרכא אצלם את הספקות, ויש אנשים שרואים התעללות במישהו אחר וזה מזועזע אותם מספיק שבביל לעזוב, אבל זה נדיר".

● התערבות חיצונית יכולה לעזור?

"זו הפנטזיה של כולם, אבל היא כמעט בלתי אפשרית. בארה"ב היו עושים פעם 'דה פרוגרמינג': היו חוטפים אדם, מנתקים אותו, וכמשך שבוע היו יושבים איתו בני משפחה מטפלים ויוצאי כת ושוברים את ה'מיינר קונטרול'. לפעמים זה עבד, אבל חטיפה כזו אינה חוקית".

צילום: דפנה קפלין

דנית קרן, מנהלת המרכז הישראלי לנפגעי כתות: "אנשים מעבירים לקבוצה בתים וחשכונות, חממנים את הוצאות המחיה של המנהיג, קונים לו חתנות בסכומי עתק ומשרתים אותו"

**שרה, אם לבת החברה
בכת: "כמו שהורים
אומרים לילדים לא
לעלות על טרמפים או
חלמדים אותם להיזהר
בחציית כביש, הם
צריכים להגיד להם:
"יש גורו שאורב לכם
בקצה הרחוב. הוא
לובש בגדים לבנים
ומדבר על רוחניות
ומחלק פלאיירים,
אבל הוא מסוכן"**

תחקיר מיוחד

ומה עם הקטינים?

**חסרונו של חוק בנושא כתות מורגש במיוחד כשמדובר בילדים ובני נוער,
שנוחים יותר להשפעה ופגיעים יותר למניפולציות של "מיינד קונטרול"**

"קטינים מגיעים לקבוצות מסוכנות דרך גיוס ושידול", אומרת דנית קרן, מנהלת המרכז לנ"פגעי כתות. "למשל, בפסטיבלים כמו 'בומבמלה', 'בראשית' ו'סגול', או כשהורים שלהם עצמם מצטרפים לכת. מקרים כאלה מגיעים לידיעתנו כשהסבא והסבתא פונים ומספרים שמונעים מהם לראות את הנכדים, או כשאחד מבני הווג חבר בכת ובן הווג השני פונה אלינו כשהם מתגרשים. במקרים האלה אנחנו מלווים את בן הווג שאינו בכת ודורשים סעיף בהסכם המשמורת, שיקבע שהקטין לא ייחשף לתכני הכת, לחבריה או למנהיגיה".

● **ואם שני ההורים רוצים שהילד יהיה בכת?**

"אני לא יכולה לעשות דבר אם אין לי הוכחה שנעשים דברים פליליים או שיש פגיעה בשלום הילד".

הבעיה, טוענים קרן וד"ר גבי זהר, שמטפל בנפגעי כתות, היא חוסר ידע אצל מי שאחראים לרווחת הילדים.

זהר: "הרציתי בעבר בפני שופטים, שדנים במקרים שקשורים בכתות, והתרשמתי שבקרב השופטים, עורכי הדין וגם פקירי הסעד של משרד הרווחה, קיים חוסר ידע עצום. כמה וכמה פעמים הגעתי עם מטופלים למצב שדרש לערב את המשטרה, אבל המשטרה, כמו המערכת השיפוטית ומערכת הרווחה, לא מבינה את התופעה".

קרן: "אנחנו עורכים הרצאות לאנשי מקצוע שהמקרים הללו מגיעים אליהם כדי להעלות את המודעות, כי גם עובדים סוציאליים לא מבינים את המשמעות. לכי תסבירי להם שזו לא סתם קבוצת יוגה או מדיטציה".

קרן אור קטנה מגיעה מכיוונו של השירות הפסיכולוגי ייעוצי (שפ"י) במשרד החינוך, שבא תר האינטרנט שלו מופיעים מידע ואזהרות. בתגובה לפנייתנו נמסר ממשרד החינוך כי "במקרה שמתעורר חשד למעורבות של תלמידים בכתות, צוות השירות הפסיכולוגי ייעוצי נכנס לתמונה ומתחיל להעניק טיפול ממוקד".

מרים תעסה גלור. ב־1987 פרסמה הוועדה דו"ח, ולאחר שמונה שנים(1), ב־1995, החליטה הממשלה ליישם את המלצותיו – החלטה נאה, שעד היום לא בוצעה. אפילו הכנסת, שחבריה לא מחמיצים הוד מנות לרון במצוקות חברתיות שזוכות לסיקור תקי שורתי, לא קיימה ולו דיון אחד משמעותי בנושא בעשרים השנים האחרונות.

אחת הבעיות הגדולות שלנו, אומרת קרן, היא שבישראל אין חוק נגד כתות. בכמה מדינות בערי לם קיימת חקיקה כזו. בגרמניה, למשל, הוצאה הסיינטולוגיה מחוץ לחוק, ואילו החוק הצרפתי אוסר על פעילותם של ארגונים שיש בהם שיעבוד מנטאלי ומונה רשימה ארוכה של קבוצות כאלה. ראוי לציין שהחקיקה הזו עוררה ביקורת וטענות על פגיעה בחופש הפרט.

פחד ואיומים כל החיים

נימוק של חשש לפגיעה בחופש הפרט עומד גם מאחורי תגובתה הלקונית של משטרת ישראל לכתבה זו: "במשטרה אין כיום עיסוק מודיעיני בסוגיית הכתות. כשעולה חשד לביצוע עבירה פלילית נפתחת חקירה".

משיחות עם בכירי משטרה בדיומוס עולה שבבעבר ניהלה המשטרה מעקב מודיעיני אחרי חלק מהכיתות, אולם בשנים האחרונות הפעילות הזו הצטט צמה, גם כי המשטרה לא ששה לנהל מעקב שעלול להתפרש כפגיעה בחופש הפרט וגם מטעמים של סדרי עדיפויות בהקצאת משאבים.

"המשטרה", מבהיר מפכ"ל לשעבר, "יכולה לפעול אם היא חושדת שבוצעה עבירה ספציפית, אבל היא צריכה ראיות". אלא שלהשיג ראיות נגד קבוצות מסוכנות זו בעיה.

קרן: "פנתה אליי אישה שרצתה לצאת מכת ולהתלונן על המנהיג אבל רק לאחר שתובטח לה הגנה. בדקתי עם המשטרה והובהר לי שהמדינה לא יכולה לספק לה הגנה, על אף שהיא נמצאת בסכ

ספרה של הפסיכולוגית מתי ליבליך, "האדם שבקצה האגו"

נת חיים, ובכך זה נגמר. אנשים מפחידים להתעמת עם הגורל, והפחד והאיומים שחוו בקבוצה ממשיכים ללוות אותם כל חייהם".

"הבעיה היא שלא מספיק להגיד 'מישהו השתלט לי על התודעה', מוסיפה ליבליך, "אלא צריך לדבר על מעשה קונקרטי, ואין עדות שתתמוך בגרסתך, כי חברי הכת נגדך, ולעומת זאת יש איומים והרבה פחד. זה רומה להתמודדות עם אונס, במובן הזה שזו גשת התלונה והצורך לעמוד לחקירה מצופים את הטראומה מחדש".

למעשה, לנפגעי הכתות ולבני משפחותיהם אין למי לפנות. "יש חוסר הבנה של הקושי העצום והגזק הבלתי הפיך שקורה למשפחות", אומר ד"ר גבי זהר, עובד סוציאלי, מחבר הספר "האוסר אין לו סוף" ויועץ למרכז לנפגעי כתות. "אפילו בתחום הטיפולי יש רק מעט אנשים שעוסקים בכך, לרעתן, כי לא מבינים את המשמעות הקלינית הקשה של הצטרפות לכת. הרבר החשוב הוא הקמת רשות, או אגף בתוך רשות קיימת, שיעסוק בכך ויקבל תמרי כה ממשלתית. אם הממסד יכיר בבעיה, אפשר יהיה להכשיר אנשי מקצוע ולעזור לאנשים".

גם שרה חושבת כך, והיא לא אופטימית. "כשאיני מדברת עם אנשים, גם אנשים משכילים, הם לא מבינים על מה אני מדברת. הם כנראה חושבים שחילדה ברחו כי היה לה בית רע. כשמדברים על כתות בטלוויזיה, אנשים מעבירים ערוץ. הם לא מבינים שהם צריכים להזהיר את הילדים שלהם. כמו שהם אומרים להם לא לעלות על טרמפים או מלמי דים אותם להיזהר בחציית כביש, הם צריכים להגיד להם: "יש גורו שאורב לכם בקצה הרחוב. הוא לובש בגדים לבנים ומדבר על רוחניות ומחלק פלאיירים, אבל הוא מסוכן".

מידע נוסף ומפורט לגבי קבוצות מסוכנות אפשר לקבל באתר האינטרנט של המרכז הישראלי לנפגעי כתות: www.infokatot.com. לייעוץ ולעזרה אפשר לפנות לטלפון: 03-6708811